

**GAATSINO AMBEBI
ՃԱՅՆՈՆՄ ՆՁԾՅԾՈ
ՄԶԶԼԻ ԹԻՎԱԼԱՏԼԱՐ**

ÇEM ZMI GİJİGOBA

Çem zma q`mas`ilobaşin diax gijigi iq`o.
Didrianebi juğab heç bet ar usmenda.

Ertxel sqolait şin dabrunebula dounaxav rom, şin minme ar ari. Zed natsom sqolai t`ansmuzi gomotslasuqan, saxşi minmei ar knuva gomouq`enebia mezobli koxze gasula. Mezobeli koxze, tavi zroxebibei zamtri gaaq`onel balaxi p`res inaxavda. Çem gijig zmas ik namq`op p`resebi tit-tito gousxnia, keş godmouq`ria. Ei saxli p`at`roni çon mezobeli, şin dabrunebaşin hxedavs rom, zroxebibei zamtribei dagribul bitov balaxi keş q`ria. Bitov p`resev ey dğeşi rom hxedavs diax pinta qerteba. Javrit ra sakneli ver utsodnia, mamaçemtan mosula çem zmi naknarebi imastan ulap`araqnia. Mama mezobli natkomebi gagebasuqan magra gajavrebula, tavignin gasulq`opila. Mamas çem zma tavistan douzaxnia, erage magra doujeqav rom, tsxirit sixli s`ahskdomia. Dedas mama zliv dous`q`narebia zma magi x`elit goux`evia. Dedasats çem zmibey etko rom, de es şenbey dersi iknisvo. Ertsxo egre ziankroba ar hkново!

Mamam itsoda rom, sospelşi mezoblobaşi er drozets egre rami kna ar ikneboda. Es did sasirtsxilo ram iq`o. Çem zmas mezoblibey diax did ziani meetsa. Mamats çon zroxebibey zamtribey dagribul p`resisi

naxvari mezoblibey miatsemeli knilaq`o. Ugi s`els balaxi tsot`a knibey zroxebisi er-ori gaaq`ideli gavx`dit.

Çem zma tav mosulaq`o rom, magi gijigoba çon ojax rogo züra doujda. Tav mosulaq`o rom, har ç`qoşi monasul ramei kna ar ikneba.

Eymasuqan çem zmam tavitavi maigrova, imaşinsuqan egre ziankroba ağar kna.

ჩემ ზმი ბიჯიბობა

ჩემ ზმა ყმაწილობაშინ დიახ გიჟიგი იყო. დიდრიანები ჟულაბ ჰეჩ ბეთ არ უსმენდა.

ერთხელ სკოლაით შინ დაბრუნებულა დოუნახავ რომ, შინ მინმე არ არი. ზედ ნაცომ სკოლაი ტანსმუზი გომოცლასუკან, სახში მინმეი არ ქნუვა გომოუყენებია მეზობლი ქოხზე გასულა. მეზობელი ქოხზე, თავი ზროხებიბეი ზამთრი გააყონელ ბალახი პრეს ინახავდა. ჩემ გიჟიგ ზმას იქ ნამყოფ პრესები თით-თითო გოუსხნია, ქეშ გოდმოუყრია. ეი სახლი პატრონი ჩონ მეზობელი, შინ დაბრუნებაშინ ჰხედავს რომ, ზროხებიბეი ზამთრიბეი დაგრიბულ ბითოვ ბალახი ქეშ ყრია. ბითოვ პრესევ ედ დღეში რომ ჰხედავს დიახ ფინთა კერთება. ჟავრით რა საქნელი ვერ უცოდნია, მამაჩემთან მოსულა ჩემ ზმი ნაქნარები იმასთან ულაპარაკნია. მამა მეზობლი ნათქომები გაგებასუკან მაგრა

გაჟავრებულა, თავიგნინ გასულყოფილა. მამას ჩემ ზმა თავისთან დოუზახნია, ერაგე მაგრა დოუჟეკავ რომ, ცხირით სისხლი წაჰსქდომია. დედას მამა ზლივ დოუწყნარებია ზმა მაგი ჰელით გოუხწყვია. დედასაც ჩემ ზმიბეე ეთქო რომ, დე ეს შენბეე დერსი იქნისვო. ერცხო ეგრე ზიანქრობა არ ჰქნოვო! მამამ იცოდა რომ, სოფელში მეზობლობაში ერ დროზეც ეგრე რამი ქნა არ იქნებოდა. ეს დიდ სასირცხილო რამ იყო. ჩემ ზმას მეზობლიბეე დიახ დიდ ზიანი მეეცა. მამაც ჩონ ზროხეებიბეე ზამთრიბეე დაგრიბულ ჰრესისი ნახვარი მეზობლიბეე მიაცემელი ქნილაცო. უგი წელს ბალახი ცოტა ქნიბეე ზროხეებისი ერ-ორი გააყიდელი გაჰჰდით.

ჩემ ზმა თავ მოსულაცო რომ, მაგი გიჟიგობა ჩონ ოჟახ როგო ზჟრა დოუჟდა. თავ მოსულაცო რომ, ჰარ ჰკოში მონასულ რამეი ქნა არ იქნება.

ემდასუკან ჩემ ზმამ თავითავი მაიგროვა, იმაშინსუკან ეგრე ზიანქრობა აღარ ქნა.

QARDAŞIMIN DƏCƏLLİYİ

Mənim qardaşım uşaqlıqda çox dəcəl idi.

Böyüklərin sözüənə heç qulaq asmazdı.

Bir dəfə məktəbdən evə gəlib görüb ki, evdə heç kim yoxdur. Əynindəki məktəb paltarını dəyişəndən sonra evdə heç kimin olmadığından istifadə edərək

gedib qonşunun tövləsinin çardağına çıxıb. Qonşu orada mal-qarası üçün qış tədarükü, ot presləri saxlayırdı. Mənim dəcəl qardaşım da orda olan ot preslərinin hamısını bir-bir açıb, yerə atıb. Ev sahibi olan qonşu kişi evə gələndə görüb ki, mal-qarasına qış üçün hazırladığı yemin hamısı yerdədir. Bütün preslərin bu günə düşdüyünü görəndə dəhşətə gəlib. Hirsindən neyləyəcəyini bilməyib, atamın yanına gəlib qardaşımın etdiklərini ona danışdı. Atam qonşunun dediklərini eşidəndə çox hirslənib özündən çıxmışdı. O, qardaşımı yanına çağıraraq elə möhkəm döymüşdü ki, burnundan qan açılmışdı. Anam atamı zorla sakitləşdirib qardaşımı onun əlindən almışdı. Anam da qardaşıma demişdi ki, qoy bu sənə dərs olsun. Bir də belə ziyankarlıq eləməyəsən!

Atam bilirdi ki, kənddə qonşuluqda heç vaxt belə şey eləməzlər. Bu, biabırçılıq idi. Qardaşım qonşuya çox böyük ziyan vurmuşdu. Atam da öz mal-qaramıza qış üçün saxladığı preslərin yarısını qonşuya verməli olmuşdu. Həmin qışı yem az olduğu üçün heyvanlardan bir neçəsini satmağa məcbur olmuşduq.

Qardaşım anlamışdı ki, onun dəcəlliyi ailəmizə necə baha başa gəldi. Başa düşmüşdü ki, hər ağına gələn hərəkəti eləməzlər.

Bu hadisədən sonra qardaşım özünü yığırdı, daha heç vaxt belə ziyankarlıq etmədi.

A. Ketino

MOÇKAREBULI

Me çon sopelşi namq`op sqolaşi mass`avlebla vmuşiov. Magram har dğe sqolaşi us`ovsulla şınav sakmeebi morçenas vtsdilov.

Er dğesats dillaziyav sqolaşi s`asulamdin şınav sakmeev vçidivodi. Torneşi p`uri davaqare, şınaibey saç`meli gavaqete, şınavroba davalage. Jer gaaqetebel bev sakmeebi mçeboda, magram sqolaşi s`aasulel dro knilaq`o. Moçkarebuli hamamşi şevele. Gadavvli gomovele, bet ver vitsodne zed rogo çavtsi, male çanta avği sqolaşi gadavxors`e rom, gaqvetilze ar davgiande.

Ugi dğesats çem qlaşşi ğia gaqvetili unda çat`arebuliq`o. Sqolaşi gas`evnitav tsxrilşi x`eli movas`ere qlaşşi gadavxors`e. Qlaşşi sqolai mass`avleblebit er-ori iq`nen. magat me şamamxedes gatsina dais`q`es. Amma me tav ver movdiodi rom, iseni raibei itsinodnen. Me çembey vtki rom, yerab eseni rebei itsinianavo? İgit`q`en şevxede, agat`q`en şamavxede rame ver davnaxe.

Mass`avleblebit erti çem bizişüli iq`o. P`at`axansuqan is me damiaxlovda mitxra rom, peq`ze çaatsmel sxo ayahq`abi ar gakonda rom eseni ar çegetso?

Ugimaşın peq`ze davxede davnaxe rom, şın çanatsom rezini umnaqrebit sqolaşi mosulvaq`av. Hem damtsxenda hemats magra gavtsine.

მოჩქარებული

მე ჩონ სოფელში ნამყოფ სკოლაში მასწავლებლა ვმუშიოვ. მაგრამ ჰარ დღე სკოლაში უწოვსულლა შინავ საქმეები მორჩენას ვცდილოვ.

ერ დღესაც დილლაზიდავ სკოლაში წასულამდინ შინავ საქმეევ ვჩიდივოდი. თორნეში პური დავაკარე, შინაიბეე საქმელი გავაკეთე, შინავრობა დავალაგე. ჟერ გააკეთებელ ბევ საქმეები მჩებოდა, მაგრამ სკოლაში წასულელ დრო ქნილაყო. მოჩქარებული ჰამამში შეველე. გადავვლი გომოველე, ბეთ ვერ ვიცოდნე ზედ როგო ჩავცი, მალე ჩანთა ავდი სკოლაში გადავხორწე რომ, გაკვეთილზე არ დავგიანდე.

უგი დღესაც ჩემ კლასში ღია გაკვეთილი უნდა ჩატარებულიყო. სკოლაში გაწევნითავ ცხრილში ჰელი მოვაწერე კლასში გადავხორწე. კლასში სკოლაი მასწავლებლებით ერ-ორი იყენ. მაგათ მე შამამხედეს გაცინა დაიწყეს. ამმა მე თავ ვერ მოვდიოდი რომ, ისენი რაიბეი იცინოდნენ. მე ჩემბეე ვთქი რომ, დერაბ ესენი რებეი იცინიანავო? იგიტყენ შევხედე, აგატყენ შამავხედე რამე ვერ დავნახე.

მასწავლებლებით ერთი ჩემ ბიზიშული იყო. პატახანსუკან ის მე დამიახლოვდა მითხრა რომ,

ფეყზე ჩააცმელ სხო ადაჰყაბი არ გაქონდა რომ
ესენი არ ჩეგეცო?

უგიმაშინ ფეყზე დავხელე დავნახე რომ,
შინ ჩანაცომ რეზინი უმნაკრებით სკოლაში
მოსულვაყავ. ჰემ დამცხენდა ჰემაც მაგრა
გავცინე.

TƏLƏSKƏNLİK

Mən kəndimizdəki orta məktəbdə müəllimə
işliyirəm. Amma hər gün işə getməzdən əvvəl ev
işlərimi bitirməyə çalışıram.

Bir dəfə də səhər tezdən məktəbə gedənə qədər
ev işlərini görürdüm. Təndirdə çörək bişirdim, ailə
üçün yemək hazırladım, evləri səhmana saldım. Hələ
görülməli çox işlərim qalırdı, amma məktəbə getmək
vaxtım çatmışdı. Tələm-tələsik hamama girdim.
Yuyunub çıxdım, heç bilmirəm əynimi necə geyindim,
tez çantamı götürüb məktəbə qaçdım ki, dərəcə
gecikməyim.

Həmin günü də mənim sinfimdə açıq dərəcə
olmalı idi. Məktəbə çatan kimi cədvələ qol çəkib sinfə
girdim. Sınıfda məktəbin müəllimlərindən bir neçəsi
oturmuşdu. Onlar mənə baxıb gülməyə başladılar.
Amma mən başa düşmürdüm ki, onlar nəyə gülürlər.
Öz-özümə dedim ki, görəsən onlar nəyə gülürlər? O
yana baxdım, bu yana baxdım heç nə görmədim.

Müəllimlərdən biri mənim əmimin oğlu idi. Bir azdan o mənə yaxınlaşıb dedi ki, geyinməyə başqa ayaqqabın yox idi ki, bunları geyinmisən? Bu vaxt ayağıma baxıb gördüm ki, evdə geyindiyim rezin ləpiklərlə məktəbəgəlmişəm. Həm utandım, həm də çox güldüm...

İ. Gülgəza

TSXEN T`AÇQA

Er dğe mindorşi samuşavla mivdivodit. Me da çem mamamtili erta, tsxen t`açqait s`asulelni vikennet. S`ina dğe t`açqai pitsari çongnin, çon mezobel eeğa. Mavpikre rom mindorşi mezobel davxt`ebit magatgnin pitsar avğevt metki. Higi pitsari uknela t`açqaze dajdoma ar qerteboda. Çon mindorşi gas`evninjax, imat sakme meerçinaq`e şin dabrunebulaq`nen. Davrçit er pitsari umedze.

Çon sakmeebi movçit. Tsxeni t`açqaşi şavambit şin dabrunebaşin er mezobel qatsits çontan erta t`açqait mindrit sopolşi, s`aasuleli ikna. Çon rom mart`o er pitsari gokonda t`açqaze daajdomeli, samivni er pitsarze daajdomeli vikennet. Er tarapşi çem mamamtili, imer tarapşi qi çon mezobel qatsi ijda. T`açqai gzaşi s`asuliq`arta gah çem mamamtil, gah qi mezobel vas`q`debodi. Axiri veğar gavzale, peq`ze avdeke rom, me eygre peq`zemdgomli

s`aasulivar metki.

Nagaxt`an çem mamatilma tsxen q`amçi erage çart`q`a rom, tsxeni şeptxa magra s`asulas meeqida. Ugi droze me t`açqait mis`aze godmovardi. İmat bet xabarits ar eknaq`e rom, me t`açqait keş godmovvardi. İmat xabarits ar eknaq`e rom, me t`açqit keş godmovardnilvaq`av. Me rom godmovvardi çemtavi davqarge. Bet x`mi gamağebła halits ar makonda. Me mis`aze davçi, imat qi t`açqa gaaç`enes s`avdnen.

Qarga gzas s`asulasuqan şouxedniaq`e rom, me t`açqaze ar var. Tav mosulan rom, me t`açqit godmovardnilvar. Çem mamamtil t`açqa uqan moubrunebia, dabrunebulan dounaxavq`e rom, mis`aze gaşlili vgdivar. Çem mamamtil magra şehşineboda, or qats çemtavi erjura taçqaze doudia şin s`ouq`oniaq`e.

Emasuqan s`oora er qiras ver vdgebodi. Naxvar teşi zliv çemze movele.

Mezobelma rom, çongnin t`açqi pitsari aiğa, masqan qi, mindrit uqan dabrunebaşin mezobel qatsisi çon t`açqaze dajdena zira damijda.

ცხენ ტაჩკა

ერ დღე მინდორში სამუშაოვლა მივდივოდით.
მე და ჩემ მამამთილი ერთა, ცხენ ტაჩკაით

წასულელნი ვიქენნეთ. წინა დღე ტაჩკაი ფიცარი ჩონგინ, ჩონ მეზობელ ელა. მავფიქრე რომ მინდორში მეზობელ დავხტებით მაგათგინ ფიცარ ავლევთ მეთქი. ჰიგი ფიცარი უქნელა ტაჩკაზე დაჟდომა არ კერთებოდა. ჩონ მინდორში გაწევინჩახ, იმათ საქმე მეერჩინაყე შინ დაბრუნებულაყენ. დავრჩით ერ ფიცარი უმედზე.

ჩონ საქმეები მოვჩით. ცხენი ტაჩკაში შავამბით შინ დაბრუნებაშინ ერ მეზობელ კაციც ჩონთან ერთა ტაჩკაით მინდრით სოფელში, წაასულელი იქნა. ჩონ რომ მარტო ერ ფიცარი გოქონდა ტაშკაზე დააჟდომელი, სამივნი ერ ფიცარზე დააჟდომელი ვიქენნეთ. ერ თარაფში ჩემ მამამთილი, იმერ თარაფში კი ჩონ მეზობელ კაცი იჟდა. ტაჩკაი გზაში წასულიყართა გაჰ ჩემ მამამთილ, გაჰ კი მეზობელ ვაწყდებოდი. ახირი ველარ გავზალე, ფეყზე ავდექე რომ, მე ედგრე ფეყზემდგომლი წაასულივარ მეთქი.

ნაგახტან ჩემ მამათილმა ცხენ ყამჩი ერაგე ჩაართყა რომ, ცხენი შეფთხა მაგრა წასულას მეეკიდა. უგი დროზე მე ტაჩკაით მიწაზე გოდმოვარდი. იმათ ბეთ ხაბარიც არ ექნაყე რომ, მე ტაჩკაით ქემ გოდმოვარდი. იმათ ხაბარიც არ ექნაყე რომ, მე ტაჩკით ქემ გოდმოვარდნილვაყავ. მე რომ გოდმოვარდი

ჩემთავი დავკარგე. ბეთ ჳმი გამაღებლა ჳალიც არ მაქონდა. მე მიწაზე დავჩი, იმათ კი ტაჩკა გააჭენეს წავდნენ.

კარგა გზას წასულასუკან შოუხედნიაყე რომ, მე ტაჩკაზე არ ვარ. თავ მოსულან რომ, მე ტაჩკით გოლმოვარდნილვარ. ჩემ მამამთილ ტაჩკა უკან მოუბრუნებია, დაბრუნებულან დოუნახავყე რომ, მიწაზე გაშლილი ვგდივარ. ჩემ მამამთილ მაგრა შეჳმინებოდა, ორ კაც ჩემთავი ერჳურა თაჩკაზე დოუდია შინ წოუყონიაყე.

ემასუკან წოორა ერ კირას ვერ ვდგებოდი. ნახვარ თეში ზლივ ჩემზე მოველე.

მეზობელმა რომ, ჩონგნინ ტაჩკი ფიცარი აილა, მასკან კი, მინდრით უკან დაბრუნებაშინ მეზობელ კაცისი ჩონ ტაჩკაზე დაჟდენა ზირა დამიჟდა.

AT ARABASI

Bir gün işləmək üçün tarlaya gedirdik.

Qayınatamla mən at arbamızla getməli olduq. Bir gün əvvəl at arabasının taxtasını qonşumuz götürmüşdü. Fikirləşdim ki, tarlada onlarla görüşüb taxtanı onlardan götürərəm. Həmin taxtasız at arabasında oturmaq mümkün deyildi. Tərslikdən biz tarlaya çatınca onlar artıq işlərini bitirib evə qayıdıblarmış.

Biz işimizi qurtardıq. Atı qoşub evə qayıdanda bir qonşu kişi də bizim at arabasıyla tarladan kəndə,

bizimlə öz evinə getməli oldu. At arabasında oturmaq üçün ancaq bir taxta olduğundan üçümüz də eyni taxtada oturmalı olduq. Bir tərəfimdə qayınatam, o biri tərəfimdə də qonşu kişi oturmuşdu. Araba yol getdikcə gah qayınatama, gah da qonşu kişiyə dəyirdim. Axırda dözməyibzə, ayağa qalxdım ki, mən elə beləcə ayaqüstə gedəcəm.

Birdən qayınatam ata qamçını elə vurdu ki, at yerindən sıçrayıb qaçmağa başladı. Bu vaxt mən arabadan yerə yığıldım. Onların xəbəri də olmadı ki, mən arabadan yerə yığılmışam. Mən yığılanda bir anlıq özümü itirdim. Heç səsimi belə çıxartmağa heyim olmadı. Mən yerdə qaldım, onlar isə arabanı çapıb getdilər.

Xeyli yol gedəndən sonra baxıb, görüblər ki, mən arabada yoxam. Başa düşüblər ki, mən arabadan yığılmışam. Qayınatam arabanı geri döndərib, qayıdıb görüblər ki, yerdə sərilib qalmışam. Qayınatam çox qorxub, iki kişi məni birtəhər arabaya qoyub evə aparıblar.

Bu hadisədən sonra düz bir həftə tərpənə bilmədim. Zorla yarım aya özümə gəldim.

Qonşunun at arabamızın taxtasını götürməsi və tarladan qayıdan qonşu kişinin də oturmağa yer olmadığını görərək yenə də bizim arabaya minməsi mənə baha başa gəldi.

İ. İkramata

TAVZE GAQ`EÇUL QOT`OŞI

Çem q`mas`ilebi p`at`ra knaşin diax majavrevdnen. Tamazi da Avto diax gijigebi iq`nen, me bev mas`uxevidnen. Q`mas`ilebi samiv, ma-mal ertmert ahq`ebodnen q`iril-ç`q`ivil agdevdnen, ibzodnen.

Er dğe davnaxe rom, Tamaziytav Avto Nairasuqan mixors`ebian rom, is daiç`iron ibzolon. Veğar gavzale, biç`ev orivs dovzaxe rom, male çemtan moit metki. Sakmes vaqetevdi, x`elşits qot`oşi makonda. İmat çemtan mos`evnivitav, qot`oşi p`irikeşq`en Avtos tavze rogo davqare ar vitsi. Qot`oşo Avtos tavze çomovatsi. Raktana vetsade, veğar vx`didi tavit. Axiri qot`oşi şuai gavq`ope rogorts ikna tavit gomovazrove. Magram Tamazi ver davç`ire, magitav daaşenivaq`av. Ugi dğe, eraktana gavtsinet rom, sitsilit mis`aze vgoravdit.

Ugi dğesuqan q`mas`ilev çemtavi ağar goujavrebia. Çem juğabebibei dasmenas meeqidnen. Magram rats ikna çem qot`oşibei ikna. Qot`oşi şuaze gaiq`opa, gamaadgomeli ağar iq`o.

თავზე გაყეჩულ კოტოში

ჩემ ყმაწილები პატრა ქნაშინ დიას მაჟავრევდნენ. თამაზი და ავთო დიას გიჟიგები იყნენ, მე ბევ მაწუხევდნენ. ყმაწილები სამივ,

მა-მალ ერთმერთ აჰყებოდნენ ყირილ-ჭყვიკილ აგდეუდნენ, იბზოდნენ.

ერ დღე დავნახე რომ, თამაზიძეთავ ავთო ნაირასუკან მიხორწებიან რომ, ის დაიჭირონ იბზოლონ. ველარ გავზალე, ბიჭევ ორივს დოვზახე რომ, მალე ჩემთან მოით მეთქი. საქმეს ვაკეთევდი, ჰელშიც კოტოში მაქონდა. იმათ ჩემთან მოწევნივთავ, კოტოში პირიქეშეყენ ავთოს თავზე როგო დავკარე არ ვიცი. კოტოშო ავთოს თავზე ჩომოვაცი. რაქთონა ვეცადე, ველარ ვჰდიდი თავით. ახირი კოტოში შუაი გავყოფე როგორც იქნა თავით გომოვანროვე. მაგრამ თამაზი ვერ დავჭირე, მაგითავ დააშენივავყავ. უგი დღე, ერაქთონა გავცინეთ რომ, სიცილით მიწაზე ვგორავდით.

უგი დღესუკან ყმაწილევ ჩემთავი აღარ გოუჟავრებიან. ჩემ ჟულაბებები დასმენას მეეკიდნენ. მაგრამ რაც იქნა ჩემ კოტოშიბეი იქნა. კოტოში შუაზე გაიყოფა, გამაადგომელი აღარ იყო.

BAŞDA SINAN QOTOŞ

Mənim uşaqlarım balaca olanda məni çox hirsləndirirdilər. Tamazi ilə Avto lap dəcəl idi, məni çox incidirdilər. Uşaqlarımın üçü də tez-tez bir-birinə qoşulub haray-həşir salır, dalaşırdılar.

Bir gün gördüm ki, Tamazi ilə Avto Nairanın dalınca qaçırlar ki, onu tutub döysünlər. Daha dözmədim, oğlanların ikisini də çağırdım ki, tez mənim yanıma gəlin. Mən iş görürdüm, əlimdə də su qabı – qotoş (bitkidən düzəltdiyimiz su qabı) var idi. Onlar yanıma çatan kimi, qotoşu Avtonun başına necə vurdumsa, heç özüm də bilmədim. Qotoş keçdi Avtonun başına, nə qədər çalışdımsa qotoşu Avtonun başından çıxara bilmədim. Axırda qotoşu iki yerə bölüb başından çıxartdım. Amma Tamazini tuta bilmədim, onu da cəzalandıracaqdım. Bu vəziyyətə o qədər güldük ki, gülməkdən yerdə sürünürdük.

Həmin gündən sonra uşaqlar daha məni hirsləndirmədilər. Mənim sözümə qulaq asmağa başladılar. Amma nə oldusa, mənim su qabıma oldu, qotoşa oldu. Qotoşum ortadan bölünüb yararsız hala düşdü.

M. Nazdı

NOVRUZ BAYRAMI

Sqolaşi qitxuvaşin qlaselevtan erta davgrovdit mavmaslahatet rom, moit ei s`els er minmei bağşi, bunebase, bitov qlaselevtan erta novruz bayrami gavat`arot. Sru darazivda. Novruz bayramze min ras saknia, bayramze min ras maağebia çon araşi s`inass`ar gavq`opet. Min qorqot`ibey xorbal, min

torni p`ur, min meyvas, min x`orts, min qertsx
maağebia, min çay supras - murabba, t`qbileuli da sxo
bayramibey rats saç`iro ari dahazirebia.

Dro davnişnet. Bayrami s`ina dğe qorqot`ibey
dahazirebla xorbali dingşi gavat`aret, p`uri
gamamtsxobelas moveşelnet.

Bayrami dğe dilaziyav qorqot`i maaxarşla did
kobi davadgit. Şig s`q`ali çavasxit or insan magi
moxarşa çavabaret. Eror simvarits mavğit avaduğet.
X`ortsit saç`melebi gaqeteba er neça insan çavabaret.
Moqled, bitov sakmeebi çon araşi gavq`opet.
Er-or biç`ma gaakanebla er did xeze şuşunkana
çomohqides. Higi dğe damqrelaibits meeq`onaq`e.

Q`mas`ilevma bağşi did tsetsxlits daantes.
Tsetsxli moşorebit, s`one balaxze supra gavşalet,
gaqetebul saç`melebi, salatebi, t`qbileuli da emk
mtavari qorqot`i supraze davalaget. Musiqai daqri-
daqri qarga vç`amet-davlivet, vişip`ret, vimğeret,
gavxaret, tsetsxli zedai gadavxt`it, şuşunkanait
vikanet. Rats met`i darça qorqot`i sru samezobloşi
davq`opet.

Bneldeboda. Çon bayrami qi qidem saint`ereso
gzeldeboda. Ugi dğe eragi saint`ereso iq`o rom,
morçesvo ar gündoda. Er droze kaçalıtav kosats
movda. Zog q`mas`ilebi magat şişit t`irodnen, zog
qi uxarianda, zarapat çidivodnen itsinodnen. Çon

bayrami saġmomdin gagzelda. Ded-mama tu ar mosulaq`odnen řin s`asuleliavo ar etkodesq`e, tapar řon Navruz dillamdin gouhs`evia.

Ugi Novriz bayrami řembey emk qaiy bayramivi damamaxsovrda. Mixarian rom eyge samaxsovro bayrami gavat`aret.

ნოვრუზ ბადრამი

სკოლაში კითხუვაშინ კლასელევთან ერთა დავგროვდით მავმასლაჰათეთ რომ, მოით ეი წელს ერ მინმეი ბალში, ბუნებაზე, ბითოვ კლასელევთან ერთა ნოვრუზ ბადრამი გავატაროთ. სრუ დარაზივდა. ნოვრუზ ბადრამზე მინ რას საქნია, ბადრამზე მინ რას მათებია ჩონ არაში წინასწარ გავყოფეთ. მინ კორკოტიბედ ხორბალ, მინ თორნი პურ, მინ მეფვას, მინ ჯორც, მინ კერცხ მათებია, მინ ჩად სუფრას - მურაბბა, ტკბილეული და სხო ბადრამიბედ რაც საქირო არი დაჰაზირებია.

დრო დავნიშნეთ. ბადრამი წინა დღე კორკოტიბედ დაჰაზირებლა ხორბალი დინგში გავატარეთ, პური გამამცხობელას მოვეშელნეთ.

ბადრამი დღე დილაზიდავ კორკოტი მაახარშლა დიდ ქობი დავადგით. შიგ წყალი ჩავასხით ორ ინსან მაგი მოხარშა ჩავაბარეთ. ერორ სიმვარიც მავდით ავადუღეთ. ჯორციით

საჭმელები გაკეთება ერ ნეჩა ინსან ჩავაბარეთ. მოკლედ, ბითოვ საქმეები ჩონ არაში გავყოფეთ. ერ-ორ ბიჭმა გააქანებლა ერ დიდ ხეზე შუშუნქანა ჩომოჰკიდეს. ჰიგი დღე დამკრელაიბიც მეეყონაყე.

ყმაწილევმა ბაღში დიდ ცეცხლიც დაანთეს. ცეცხლი მოშორებით, წონე ბალახზე სუფრა გავშალეთ, გაკეთებულ საჭმელები, სალათები, ტკბილეული და ემქ მთავარი კორკოტი სუფრაზე დავალაგეთ. მუსიკაი დაკრი-დაკრი კარგა ვჭამეთ-დავლივეთ, ვიშიპრეთ, ვიმღერეთ, გავხარეთ, ცეცხლი ზედაი გადავხტით, შუშუნქანაით ვიქანეთ. რაც მეტი დარჩა კორკოტი სრუ სამეზობლოში დავყოფეთ.

ბნელდებოდა. ჩონ ბადრამი კი კიდეშ საინტერესო გზელდებოდა. უგი დღე ერაგი საინტერესო იყო რომ, მორჩესვო არ გუნდოდა. ერ დროზე ქაჩალითავ ქოსაც მოვდა. ზოგ ყმაწილები მაგათ შიშით ტიროდნენ, ზოგ კი უხარიანდა, ზარაფათ ჩიდივოდნენ იცინოდნენ. ჩონ ბადრამი საღმომდინ გაგზელდა. დედ-მამა თუ არ მოსულაყოდნენ შინ წასულელიავო არ ეთქოდესყე, თაფარ ჩონ ნავრუზ დილლამდინ გოუჰწევია.

უგი ნოვრიზ ბადრამი ჩემბეე ემქ კაიე ბადრამივი დამამახსოვრდა. მიხარიან რომ ედგე სამახსოვრო ბადრამი გავატარეთ.

NOVRUZ BAYRAMI

Məktəbdə oxuyanda sinif yoldaşlarımızla yığışılıb məsləhətləşdik ki, gəlin bu il kiminsə bağında, təbiətin qoynunda, bütün sinif yoldaşlarımızla birlikdə Novruz bayramı keçirdək. Hamı razılaşdı. Novruz bayramı vaxtı kimin nə edəcəyini, bayrama nə gətirəcəyini öz aramızda qabaqcadan bölüşdürdük ki, kim qorqod üçün buğda, kim təndir çörəyi, kim mer-meyvə, kim ət, kim yumurta gətirəcək, kim çay süfrəsi, yəni mürəbbə, şirniyyat, xülasə, bayram üçün nə lazımdırsa hazırlayacaq.

Vaxtı təyin elədik. bayramdan əvvəlki gün buğdanı dində döyüb qorqod üçün hazırladıq, çörək bişirənə kömək etdik.

Bayram günü səhər tezdən qorqod bişirmək üçün böyük bir qazan asdıq. İçinə su tökdük, iki nəfərə onu bişirməyi tapşırıdık. Bir neçə somavar gətirdik. Onları qaynatdıq. Ətdən yeməklər hazırlamağı başqa bir neçə nəfərə həvalə etdik. Uzun sözün qıtası, bütün işləri öz aramızda bölüşdürdük. Bir neçə oğlan da yellənmək üçün böyük bir ağacdən yelləncək asdı. Həmin günü hətta çalğıcılar da gətizdirmişdilər.

Uşaqlar bağda böyük bir tonqal yandırdılar. Tonqaldan bir az aralıda, çəmənliyin üstündə süfrə açdıq, hazırladığımız yeməkləri, salatları, şirniyyatları, ən əsası da qorqodu süfrənin üzərinə qoyduq. Musiqi

sədaları altında yaxşı yeyib-içdik, rəqs elədik, mahnı oxuduq, şənləndik, tonqalın üstündən hoppandıq, yelləncəkdə yelləndik. Artıq qalmış qorqodu yaxındakı qonum-qonşulara payladıq.

Artıq hava qaranlırdı. Bizim bayramımız isə hələ də maraqla davam edirdi. Həmin günümüz o qədər maraqlı idi ki, bitməsini istəmirdik. Bu arada keçəl və kosa da gəldi. Uşaqların bəziləri onlardan qorxub ağlayırdılar, bəziləri isə sevinirdilər, zarafat edib gülürdülər. Bayramımız gecəyə qədər davam etdi. Valideynlərimiz gəlib bizi evə getməyə məcbur eləməsəydilər, bayramımız səhərə qədər davam edərdi.

Həmin Novruz bayramı mənim yadımda qalan ən gözəl bayramdır. Sevinirəm ki, nə yaxşı bu cür yaddaqalan bayram keçirtmişik.

K. Aynurə

ĞIA GAQVETİLİ

Er dğe sopli sqolaşı ert-ert mağal qlassi ist`oriait ğia gaqvetili iq`o. Am gaqvetilze sqolai direkt`ori, zauçi da sxo mass`avleblebi ess`rebodnen.

Sqolaşı gamorçeul ist`oria mass`avleblebi qlassi şedis, rogorts s`esia igigre esalmebaq`e, p`alt`os ix`dis, adgila hqidevs da gaqvetili axsnas eqideba. Mass`avlebeli gaqvetil hxsnis q`mas`ilebits itsinian.

Gaqvetili gzeldeba magat x`ma-ç`qo tsot`ats bevdeba. Aigriavats dabneul mass`avlebeli qidem upro ibneva. Qlasi kalevma rakton anişnes, magram mass`avlebeli maints tav ver modis.

Am mass`avlebli q`mas`ilits ei qlassi qitxlovs q`opila. Magi kali dartsxeni-dartsxeni, dabal x`mit ebneba rom, “ay deda, he yubqai çatsma dagmirs`q`ebiavo”. Mass`avlebelits ebneba: “ra ç`qoşi monasul lap`ariqov? Daji adgila gaqvetil nu mişlio!” Nagaxt`an dabra yubqaipei şouxednia, dounaxav rom, martla yubqai çatsma dahmirs`q`ebia. Mass`avlebeli sirtsxilit ar itsis, ra knos. Male p`alt`os itsoms da gaqvetili axsnas agzelevs.

Gaqvetilsuqan sqolai direkt`ori ima tavi otaxşi azaxninevs, ebneba rom, “Şen pizqult`urai gaqvetil gadahdi tu ist`oriaisi vo? Gaqvetilze mosulaşin tsot`a dapikrebit kna saç`iro ari.”

ღია გაკვეთილი

ერ დღე სოფლი სკოლაში ერთ-ერთ მაღალ კლასში ისტორიით ღია გაკვეთილი იყო. ამ გაკვეთილზე სკოლაი დირექტორი, ზაუჩი და სხო მასწავლებლები ესწრებოდნენ.

სკოლაში გამორჩეულ ისტორია მასწავლებლები კლასში შედის, როგორც წესია იგიგრე ესალმებაყე, ჰალტოს იჰდის, ადგილა

ჰკიდევს და გაკვეთილი ახსნას ეკიდება. მასწავლებელი გაკვეთილ ჰხსნის ყმაწილებიც იცინიან. გაკვეთილი გზელდება მაგათ ჰმა-ჰკო ცოტაც ბევდება. აიგრიავაც დაბნეულ მასწავლებელი კიდემ უფრო იბნევა. კლასი ქალევმა რაქთონ ანიშნეს, მაგრამ მასწავლებელი მაინც თავ ვერ მოდის.

ამ მასწავლებელი ყმაწილიც ეი კლასში კითხლოვს ყოფილა. მაგი ქალი დარცხენი-დარცხენი, დაბალ ჰმით ებნება რომ, “აჲ დედა, ჰე ეუბკაი ჩაცმა დაგმირწყებიავო”. მასწავლებელიც ებნება: “რა ჰკოში მონასულ ლაჰარიკოვ? დაჟი ადგილა გაკვეთილ ნუ მიშლიო!” ნაგახტან დაბლა ეუბკაიბეი შოუხედნია, დოუნახავ რომ, მართლა ეუბკაი ჩაცმა დაჰმირწყებია. მასწავლებელი სირცხილით არ იცის, რა ქნოს. მალე ჰალტოს იცომს და გაკვეთილი ახსნას აგზელევს.

გაკვეთილსუკან სკოლაი დირექტორი იმა თავი ოთახში აზახნინევს, ებნება რომ, “შენ ფიზკულტურაი გაკვეთილ გადაჰდი თუ ისტორიაისი ვო? გაკვეთილზე მოსულაშინ ცოტა დაფიქრებით ქნა საჰირო არი”.

AÇIQ DƏRS

Bir dəfə kənd məktəbində yuxarı siniflərdən birində tarix dərində açıq dərs idi. Bu dərsdə məktəbin direktoru, dərs hissə müdiri, fənn müəllimləri iştirak edirdi.

Məktəbin sayılıb seçilən müəllimlərindən olan tarix müəllimi sinfə girir, qaydası üzrə salamlaşır, paltosunu soyunub, asılıqandan asır və dərs keçməyə başlayır. Müəllim dərs keçdikcə uşaqlar gülüşürlər. Dərs davam etdikcə onların səs-küyü bir az da çoxalır. Onsuz da həyəcanlı olan müəllim, daha da həyəcanlanır. Sınıfın qızları nə qədər işarə etsələr də, müəllim heç nə anlamır.

Həmin müəllimin qızı da bu sinifdə oxuyurmuş. Qızı utana-utana, alçaq səslə deyir ki, “ay ana, sən əmək geyinməyi unutmusan”. Müəllim də deyir: “Nə ağlına gələnə danışsən? Otur yerinə, dərini pozma!” Birdən özündən asılı olmadan aşağıya, ətəyinə baxıb görür ki, doğurdan da əmək geyinmək yadından çıxıb. Müəllim utandığından bilmir ki, neyləsin. Tez paltosunu geyinir və dərini izah etməyə davam edir.

Dərsdən sonra məktəbin direktoru onu öz otağına çağırıdır, danlayır və deyir ki, “Sən bədən tərbiyəsi dərini keçirsən, yoxsa tarix dərini? Dərsə gələndə bir az diqqətli olmaq lazımdır.”

K. Aynurə

BAZRİ AMBAVI

Ertxel mavpikre rom, soplit sru tavi ram miakoms rayoni bazarşi hq`idis, qargats tsxovroben, mets er-or katam s`avq`on bazarşi gavq`idi metki.

Mezobel dedaqtatstan erta mavmaslahatet gadavs`q`it`et rom, dilaze bazarşi katmi gaaq`idla erta s`avdet.

Dilla gatenda. Maleitav avdeke, qai didrian katmebisi sami davç`ire, peq`ebi qarga dovumbi, mezobeltan erta gzas davadeknet raionisq`en. Me sam katami, mezobel qi, xut katami meeç`ona gaaq`idla. Orivni davdeknet, gaaq`idla mq`idnelas velodebit. Orivni xamnivart. Sipt`a iq`o bazarşi katami gogmiq`ona gaaq`idla.

Katmebisi erti maleitav gavq`ide, ori qi damça. Parağata videke bazarşi. P`at`axansuqan erti movda mitxra rom er katami q`idnuva mindavo. Mets er katami aşıbaşın imerti x`elit gemexs`iva gadaixors`a. Mezobel vutxare: "Amaan çem katami gemexs`iva daiç`ila!" mezobel mats mitxra: "şen katamia x`elit gegexs`iva s`ai daiç`ivo!" Ey p`asuxi sxoprulats memeçena. Katamsuqan gadaxors`nats damtsxenda ar s`evele, magram bazarşi bev insani iq`o magat s`inai gavlaşın zliv daiç`ires. Daiç`ires mamiq`ones. Bazarşi namq`op sru xalğma gaiga rom, es çem katamia. Erage megona rom sru me miç`ret`odavo.

Erage damtsxenda rom... İmaşinsuqan me bazarşı
rame ar s`amiğia gaaq`idla.

ბაზრი აშბაჰი

ერთხელ მავფიქრე რომ, სოფლით სრუ
თავი რამ მიაქომს რადონი ბაზარში ჰყიდის,
კარგაც ცხოვრობენ, მეც ერ-ორ ქათამ წავყონ
ბაზარში გავყიდი მეთქი.

მეზობელ დედაკაცთან ერთა
მავმასლაჰათეთ გადავწყიტეთ რომ, დილაზე
ბაზარში ქათმი გააყიდლა ერთა წავდეთ.

დილლა გათენდა. მალეითავ ავდექე, კაი
დიღრიან ქათმებისი სამი დავჭირე, ფეყები კარგა
დოჰუმბი, მეზობელთან ერთა გზას დავადექნეთ
რაიონისყენ. მე სამ ქათამი, მეზობელ კი, ხუთ
ქათამი მეყონა გააყიდლა. ორიზნი დავდექნეთ,
გააყიდლა მყიდნელას ველოდებით. ორიზნი
ხამნივართ. სიფტა იყო ბაზარში ქათამი
გოგმიყონა გააყიდლა.

ქათმებისი ერთი მალეითავ გავყიდე,
ორი კი დამჩა. ფარალათა ვიდექე ბაზარში.
პატახანსუკან ერთი მოვდა მითხრა რომ ერ
ქათამი ყიდნუვა მინდავო. მეც ერ ქათამი
აშობაშინ იმერთი ჰელით გემეხწივა გადაიხორწა.
მეზობელ ვუთხარე: “ამაან ჩემ ქათამი
გემეხწივა დაიჭილა!” მეზობელმაც მითხრა:

“შენ ქათამია ჰელით გეგეხწივა წაი დაიჭივო!”
ეჲ პასუხი სხოფრულაც მემეჩენა. ქათამსუკან
გადახორწნაც დამცხენდა არ წეველე, მაგრამ
ბაზარში ბევ ინსანი იყო მაგათ წინაი გავლაშინ
ზლივ დაიჭირეს. დაიჭირეს მამიყონეს. ბაზარში
ნამყოფ სრუ ხალღმა გაიგა რომ, ეს ჩემ ქათამია.
ერაგე მეგონა რომ სრუ მე მიჭრეტოდავო. ერაგე
დამცხენდა რომ... იმაშინსუკან მე ბაზარში რამე
არ წამიღია გააყიდლა.

BAZAR ƏHVALATI

Bir gün fikirləşdim ki, kənddə hamı öz məhsulunu aparıb rayon bazarında satır, yaxşıca dolanır. Mən də bir neçə toyuq aparıb bazarda sataram.

Qonşu qadınlardan biriylə danışıb qərara aldım ki, səhər biz də bazara toyuq satmağa gedək.

Səhər açıldı. Tezdən durub sağlam, iri toyuqlardan üçünü tutub ayaqlarını möhkəm bağladım, qonşumla birlikdə yollandım rayona. Mən üç toyuq, qonşum isə beş toyuq götürmüşdü. İkimiz də dayanıb satmaq üçün müştəri gözləyirdik. Heç birimizin təcrübəsi yox idi. Birinci dəfə idi bazara toyuq satmağa gəlmişdik. Toyuqlardan birini tez satdım, ikisi qaldı. Rahatca bazarda dayanmışdım. Bir azdan bir adam yaxınlaşdı ki, toyuğun birini almaq

istəyirəm. Mən də toyuqlardan birini açanda o biri toyuq əlimdən çıxıb qaçdı. Qonşuma dedim ki, toyuq əlimdən qaçdı, tuta bilərsən? Qonşum dedi: “Sənin toyuğundur, əlindən qaçdı, get özün tut”. Bu cavabdan çox pərt oldum. Toyuğun dalınca özüm getmədim, amma bazarda çoxlu adam var idi, onlardan bir neçəsi toyuğun dalınca qaçıb onu zorla tutdular. Tutub mənim yanıma gətirdilər. Bazarda olan bütün adamlar bildilər ki, bu mənim toyuğumdur. Mənə elə gəlirdi ki, hamı mənə baxır. Mən bazarda o qədər utandım ki... O gündən bəri daha bazara satmaq üçün heç nə aparmıram.

M.Eteri

ORUJ BAYRAMI

Çon sopenşi Ramazan bayramibey Oruj bayrami vo amboven. Çon Oruj bayram sxo regionebigan gansxvavebula vat`arevt. Çon sopen tavisebur adatebi ako, çonts ey bayram çon adatebit vat`arevt. Bayrami s`ina dğe saç`iro p`rodukt` vahazirevt. Naqleb naknar p`rodukt` vq`idlovt. Çontan Oruj bayramibey emk saç`iro p`rodukt`i qertsxia. Tu saxşi ari qertsxia es diax qai ari. Bazrit qertsxia q`idnuva saç`iro ar saknia.

Bayrami dilaze gamtenebaze maleitav vdgebit rom, sru sakme movass`rot. Sipt`a qertsx kobşi valagevt, zed xaxi poç vaq`rit rom, qertsxebi perian

iknos. İgimibey rom q`mas`ilebi dillaziav bayramze dat`arnas eqidebian. Q`mas`ilebi har ocaxşı bayrami mialotsla midian, magatats bayrami s`il azleven. Misats şeğebul qertsexi ako, q`mas`ilev qertsex azlevs, zogi qi sxo t`qbileul azlevs. Min rasats azlevs q`mas`ilebits aakomen.

Bayrami dğe dilaze maleitav dağup`ulev vixsenevt. Magat samareevze mivdivart.

Ey dğe gansxvavebul bayrami supras vamzadevt. Supraze jurba-jur saç`melev, salatev da t`qbileulev valagevt. Bayrami supraze ocaxtan erta, q`olmebi, mezoblebi, dost`ebi grovdebian.

Sağmoisq`en mezoblebi ertmertisa bayrami maalotsla gadadian. Upro diax didrian xalğ, daberebulev bayram vulotsavt. Naçağebi da invalidebi maanaxulebla mivdit. Magatbeytats bayrami s`il mivakomt. Erta qai dros vat`arevt.

Eige er adatits goko rom, qatsebi sopli tsent`rtan meçittan grovdebian qerts hqren, ertmerttan merjdebian rom, naxo min bevr qerts agrievs. Esets er gaaxarebla gaatsinla qerteba. Masqanats bitov s`els mogebulevze da s`agebulevze sxodasxo gapev igoneben. Egre lap`ariqoben, amboben, itsinian.

ორუჟ ბადრამი

ჩონ სოფელში რამაზან ბადრამიბე ბადრამი ვო ამბოვენ. ჩონ ორუჟ ბადრამ სხო რეგიონებიგან განსხვავებულა ვატარევთ. ჩონ სოფელ თავისებურ ადათები აქო, ჩონც ედ ბადრამ ჩონ ადათებით ვატარევთ. ბადრამი წინა დღე საჭირო პროდუქტ ვაჰაზირევთ. ნაკლებ ნაქნარ პროდუქტ ვყიდლოვთ. ჩონთან ორუჟ ბადრამიბე ემქ საჭირო პროდუქტი კერცხია. თუ სახში არი კერცხი ეს დიახ კაი არი. ბაზრით კერცხი ყიდნუვა საჭირო არ საქნია.

ბადრამი დილაზე გამთენებაზე მალეითავ ვდგებით რომ, სრუ საქმე მოვასწროთ. სიფტა კერცხ ქობში ვალაგევთ, ზედ ხახი ფოჩ ვაყრით რომ, კერცხები ფერიან იქნოს. იგიმიბე რომ ყმაწილები დილლაზიავ ბადრამზე დატარნას ეკიდებიან. ყმაწილები ჰარ ოჯახში ბადრამი მიალოცლა მიდიან, მაგათაც ბადრამი წილ აზლევენ. მისაც შეღებულ კერცხი აქო, ყმაწილევ კერცხ აზლევს, ზოგი კი სხო ტკბილულ აზლევს. მინ რასაც აზლევს ყმაწილებიც ააქომენ.

ბადრამი დღე დილაზე მალეითავ დაღუპულევ ვიხსენევთ. მაგათ სამარევზე მივდივართ.

ედ დღე განსხვავებულ ბადრამი სუფრას ვამზადევთ. სუფრაზე ჟურბა-ჟურ საჭმელევ,

სალათევ და ტკბილულევ ვალაგევთ. ბაღრამი სუფრაზე ოჯახთან ერთა, ყოლმები, მეზობლები, დოსტები გროვლებიან.

საღმოისყენ მეზობლები ერთმერთისა ბაღრამი მაალოცლა გადადიან. უფრო დიას დიდრიან ხალღ, დაბერებულევ ბაღრამ ვულოცავთ. ნაჩაღები და ინვალიღები მაანახულებლა მივღით. მაგათბედთაც ბაღრამი წიღ მივაქომთ. ერთა კაი დროს ვატარევთ.

ეიგე ერ აღათიც გოქო რომ, კაცები სოფლი ცენტრთან მეჩითთან გროვლებიან კერც ჰკრენ, ერთმერთთან მეჩღლებიან რომ, ნახო მინ ბევრ კერც აგრიევს. ესეც ერ გაახარებლა, გააციინლა კერთება. მასკანაც ბითოვ.

ORUC BAYRAMI

Bizim kəndimizdə Ramazan bayramına Oruc bayramı deyilir. Biz Oruc bayramını başqa bölgələrdən fərqli keçirdirik. Kəndimizin özünəməxsus adətləri var, biz də bu bayramı öz adətlərimizə uyğun keçirdirik. Bayramdan əvvəlki gün lazım olan ərzaqları hazırlayırıq. Çatışmayan ərzaqlar üçün isə bazarlıq edirik. Bizdə Orucluq bayramı üçün ən vacib olan ərzaq yumurtadır. Əgər evdə yumurta varsa, bu çox yaxşıdır. Bazardan yumurta almağa ehtiyac olmayacaq.

Bayram səhəri səbh tezdən oyanırıq ki, hər

bir işi çatdıraq. Birinci yumurtanı qazana yığıraq, üstündən soğan qabığı tökürük ki, yumurtalar rəngli alınsın. Çünki uşaqlar səhərdən bayram gəzintisinə başlayacaqlar. Onlar hər ailə ilə bayramlaşmağa gedirlər, bunun qarşılığında uşaqlara bayram sovqatı verirlər. Kimin evində boyanmış yumurta varsa bu uşaqlara yumurta verir, bəziləri isə başqa şirniyyatlar verir. Kim nə verirsə, uşaqlar onu qəbul edirlər.

Bayram günü səhər tezdən dünyasını dəyişmişləri yad edirik. Onların qəbirlərini ziyarət edirik.

Həmin günü xüsusi bayram süfrəsi hazırlayırıq. Süfrəyə cürbəcür yeməklər, salatlar və şirniyyatlar qoyuruq. Bayram süfrəsində ailə üzvlərindən əlavə, qohumlar, qonşular, dostlar yığışa bilər.

Axşam tərəfi qonşular bir-biri ilə bayramlaşmağa gedir. Xüsusilə, yaşlı adamlarla bayramlaşırıq. Əlil və şikəst adamlara, xəstələrə baş çəkirik. Onlara sovqat aparırıq. Birlikdə yaxşı vaxt keçirdirik.

Belə bir adətimiz də var ki, kişilər kəndin mərkəzinə, məscidin yanına yığışırlar yumurta döyüşdürürlər, bir-biri ilə mərcleşirlər ki, görək kim çox yumurta yığacaq. Bu da bir zarafat, əyləncə üçün edilir. Sonra da il boyu yumurta döyüşündə udan və uduzulanlarla bağlı cürbəcür lətifələr düzüb qoşurlar. Bunları danışib deyib gülürlər.

M. Naira

Q`ONAĞI

Çon p`at`raobaşin orsartulian saxli gokonda.
Çem dedmama qalxozşi idaraşi muşiovdnen.
Emibeitats rayonşi monasul-s`anasuli ik namuşavebi
harmudam çonsa sakeipla modiodnen.

Ertxelats qidem çonsa sakeipla maasulla
emzadebodnen. Sipt`a idaraşi namuşav kalebi
movdnen saç`melebi gaaqetebila, suprai gaas`q`obla.
Masqan qi qatsebi movdnen. Dais`q`es keipi.

Aimaşin mets p`at`ra viq`av, tanats saxli er gogo
viq`av. Magram çembeı deeçivaq`e rom, q`onağebi
mosulaşin ayahq`abebi pelakanze lamaza unda
demelagebina. Mets çevele ayahq`abebi daalagebla.
Davnaxe rom, er ayahq`abisi tsali ar ari. Srugan
şevxede, sazebnel adgili ar damça. Ayahq`abisi
tsali ver vip`ovne. Şin şesulaşin met`irneboda rom,
dedas rogo vutxronda ayahq`abisi er tsali ar arivo.
Ayahq`abisi er tsali rom ver vip`ovne çemtavi
damnaşeve çavtole. T`iril – t`iril dedas vutxare:
ayahq`abisi er tsali ar ari metki. Tsot`ats magra
t`iruvax moveqide. Ertsxo q`onağebi şigai er ber
qatsma tko: ay kalo nu ht`iri, haba mitxa şen rogo
ayahq`abia? S`onera? Mets gamixarda tapar e
qatsma itsisa tsali sad arivo? Mets male vutxare:
“hov s`one ayahq`abia”. Qatsma mitxra: “kalo, is
çem ayahq`abia. Me er peq`i mako emibeitats er tsal

ayahq`abi sakneliavo.” Qatsma gaitsina. Q`onağoban naknar sru qatsma gaitsinas meeqidnen. Eraktona gaitsines rom...

Qatsebi keipi erage gahs`oribulaq`o rom, ğerobas mohqidebodnen. Sqami sqamze deedoq`e zed gadivodnen ğerovdnen.

Çon saxli diax zöli iq`o. İgimibeitats, dilasuqan şeçetebul paeçit ganasul nap`ers`qlebit saxli aq`arze namq`op zel pitsrev s`ahqideboda.

Er qatsi ertmertzede dadebul sqamevze gasulaq`o T`ot`o Qutunnyeni musiqai ğeroba undoda. İmas, x`elebi zeit`q`en eehs`iva, “Laşant`ebinamp`aro” tko tu ar, saxli aq`ari danas`obi daina. İq`ira harai çamaagda rom “saxli is`ebavo”. Sru gare gadaixors`a, qatsebi zogi aq`arze gavda, zogi qi keşai zeit`q`en, vedrebit s`q`al as`dida. İk mints qi iq`o, didi, p`at`ra sru s`q`al hzidavda. Es çonbey gaatsinosebere ikna. Çonts veşeleboditvo magra gixarianda...

Axirşi tsetsxli çaakres. Minmes xasiati ar s`oux`da. Qidem keipi, ğeroba da gatsina gaagzeles. Egre ugi dğe gaatsino gavat`aret.

Ugi dğes bet ver vimirs`q`ev. Ugi dğe emk gaatsino, emk bednier dğesebre damamxsovrda. Ar vitsi ra maxarevda? Ayahq`abi daqarga, saxli çakroba, pin dğeşi suprastan namq`opebisi egre ertoba, tu çem ei sakmeevşi q`opna maxarevda....

ყონალი

ჩონ პატრაობაშინ ორსართულიან სახლი გოქონდა. ჩემ დედამა კალხოზში იდარაში მუშოვდნენ. ემიბეითაც რაფონში მონასულ-წანასული, იქ ნამუშავები ჰარმუდამ ჩონსა საქეიფლა მოდიოდნენ.

ერთხელაც კიდემ ჩონსა საქეიფლა მაასულლა ეშაადებოდნენ. სიფტა იდარაში ნამუშავ ქალები მოვდნენ საჭმელები გააკეთებლა, სუფრაი გააწყობლა. მასკან კი კაცები მოვდნენ. დაიწყუეს ქეიფი.

აიმაშინ მეც პატრა ვიყავ, თანაც სახლი ერ გოგო ვიყავ. მაგრამ ჩემბეი დეეჩივაყე რომ, ყონალები მოსულაშინ ადაჰყაბები ფელაქანზე ლამაზა უნდა დემელაგებინა. მეც ჩველე ადაჰყაბები დაალაგებლა. დავნახე რომ, ერ ადაჰყაბისი ცალი არ არი. სრუგან შევხედე, საზებნელ ადგილი არ დამჩა. ადაჰყაბისი ცალი ვერ ვიპოვნე. შინ შესულაშინ მეტირნებოდა რომ, დედას როგო ვუთხრონდა ადაჰყაბისი ერ ცალი არ არივო. ადაჰყაბისი ერ ცალი რომ ვერ ვიპოვნე ჩემთავი დამნაშევე ჩავთოლე. ტირილ – ტირილ დედას ვუთხარე: ადაჰყაბისი ერ ცალი არ არი მეთეი. ცოტაც მაგრა ტირუვას მოვეკიდე. ერცხო ყონალები შიგაი ერ ბერ კაცმა თქო: ად ქალო ნუ ჰტირი, ჰაბა მითხა შენ როგო ადაჰყაბია?

წონერია? მეც გამიხარდა თაფარ ე კაცმა იცისა ცალი სად არივო? მეც მალე ვუთხარე: “ჰოვ წონე ადაჰყაბია”. კაცმა მითხრა: “ქალო, ის ჩემ ადაჰყაბია. მე ერ ფეყი მაქო ემიბეითაც ერ ცალ ადაჰყაბი საქნელიავო.” კაცმა გაიცინა. ყონალობან ნაქნარ სრუ კაცმა გაიცინას მეუკიდნენ. ერაქთონა გაიციინეს რომ...

კაცები ქეიფი ერაგე გაჰწორიბულაყო რომ, ღერობას მოჰკიდებოდნენ. სკამი სკამზე დეედოყე ზედ გადივოდნენ ღეროვდნენ.

ჩონ სახლი დიახ ზოლი იყო. იგიმიბეითაც, დილასუკან შეკეთებულ ფაეჩით განასულ ნაპერწკლებით სახლი აყარზე ნამყოფ ზელ ფიცრევ წაჰკიდებოდა.

ერ კაცი ერთმერთზე დადებულ სკამევზე გასულაყო ტოტო კუთუნნდენი მუსიკაი ღერობა უნდოდა. იმას, ჰელები ზეიტყენ ეეჰწივა, “ლაშანტებინამჰარო” თქო თუ არ, სახლი აყარი დანაწობი დაინა. იყირა ჰარაი ჩამააგდა რომ “სახლი იწებავო”. სრუ გარე გადაიხორწა, კაცები ზოგი აყარზე გავდა, ზოგი კი ქეშაი ზეიტყენ, ვედრებით წყალ აწდიდა. იქ მინც კი იყო, დიდი, ჰატრა სრუ წყალ ჰზიდავდა. ეს ჩონბედ გააცინოსებერე იქნა. ჩონც ვეშელეობოდითვო მაგრა გიხარიანდა...

ახირში ცეცხლი ჩააქრეს. მინმეს ხასიათი

არ წოუჯდა. კიდემ ქეიფი, ღერობა და გაცინა
გააგზელეს. ეგრე უგი დღე გააცინო გავატარეთ.

უგი დღეს ბეთ ვერ ვიმირწყევ. უგი დღე ემქ
გააცინო, ემქ ბედნიერ დღესებრე დამამხსოვრდა.
არ ვიცი რა მახარევდა? ამაჰყაბი დაკარგა, სახლი
ჩაქრობა, ფინ დღეში სუფრასთან ნამყოფების
ეგრე ერთობა, თუ, ჩემ ეი საქმეევში ყოფნა
მახარევდა....

QONAQLIQ

Biz balaca olanda ikimərtəbəli evimiz var idi.
Mənim atamla anam kolxoz idarəsində işləyirdilər.
Ona görə də, rayondan idarəyə gələn qonaqlar,
idarənin işçiləri tez-tez bizə yeyib içməyə gələrdilər.

Bir dəfə yenə də bizdə yeyib içməyə
hazırlaşirdilər. Əvvəlcə idarədə işləyən qızlar gəlib
yeməkləri hazırladılar, süfrəni düzəltdilər. Sonra kişilər
gəldilər. Yeyib içməyə başladılar.

O vaxt mən balaca idim, həm də evin bir qızı
idim. Anam məni öyrətmişdi ki, evə qonaqlar gələndə
ayaqqabılarını çütləyib pilləkənin qabağına düz. Mən
də ayaqqabıları çütləşdirib, səliqə ilə düzürdüm.
Ayaqqabıları səliqə ilə cüt-cüt düzəndə, gördüm
ki, bir ayaqqabının tayı yoxdur. Hər yerə baxdım,
axtarmadığım yer qalmadı, ayaqqabının tayını tapa
bilmədim. Evə girəndə məni ağılamaq tutdu ki,

anama necə deyim ki, ayaqqabılardan birinin tayı yoxdur. Ayaqqabının o biri tayını tapmayanda özümü günahkar hiss elədim. Ağlaya-ağlaya anama dedim ki, ayaqqabılardan birinin tayı yoxdur. Bir az da bərkdən ağlamağa başladım. Birdən qonaqların arasından qoca bir kişi dedi: ay bala, ağlama, de görüm, axtardığın necə ayaqqabıdır, yaşıldır? Mən də sevindim ki, yəqin bu kişi bilir onun tayı haradadır? Mən cəld dedim: “Hə, yaşıl ayaqqabıdır”. Kişi dedi: “Balam, o mənim ayaqqabımdır. Narahat olma, mənim bir ayağım var, ona görə də ayaqqabım bir taylıdır”. Kişi güldü. Qonaqlıqda olan bütün adamlar gülməyə başladılar. O qədər güldülər ki...

Kişilərin kefi o qədər kökəlmişdi ki, artıq mahnı oxumağa başlamışdılar. Stulları üst-üstə yığıb üstünə çıxıb oxuyurdular.

Evimiz çox köhnə idi, ona görə də, sən demə sobadan çıxan qığılcımlardan evin çardağındakı köhnə, qurumuş taxtaları od tutubmuş.

Kişilərdən biri üst-üstə qoyulmuş stulun üstünə çıxıb Toto Kutunyenin mahnısını oxumaq istəyirdi. O, əllərini göyə qaldırıb ağzını açaraq “laşat`ebinamp`aro” demişdi ki, evin od tutub yanan damını gördü. Qışqırdı ki, “ay haray, ev yanır”. Hamı bayıra qaçdı, kişilərdən bəziləri çardağa qalxdılar, bəziləri də aşağıdan yuxarıya vedrələrdə su verirdilər.

Orada nə qədər adam vardısı, böyüklü, kiçikli hamı su daşıyırdı. Mən də, balaca qardaşlarım da adamlara qoşulub su daşıyırdıq. Bu bizə bir əyləncə kimi gəlirdi. Biz də onlara kömək edirdik deyə, elə sevinirdik ki...

Axırda alovu söndürdülər. Heç kimin kefi pozulmadı. Yenə də yeyib-içməyə, mahnı oxuyub, deyib-gülməyə davam etdilər. Beləcə, o günü sevinc içində başa vurduq.

Həmin günü heç unuda bilmirəm. O gün xatirəmdə ən gözəl, ən xoşbəxt gün kimi qalıb. Bilmirəm nə məni xoşbəxt edmişdi? Ayaqqabının itməməsimi, evin söndürülməməsini, dar gündə də, süfrə arxasında da adamlarda olan bu cür birlikmi, həm də mənim də bu işlərdə iştirak etməyimi...

M. Naira

TSALTSAL AYAHQ`ABI

Ertxel dillaziayav sqolaşi s`asuleli viq`av.
Gaqvetilze vgiandebodivo, zed rogo çavtsi ar vitsi. Bet dilaze saç`melats dro ağar makonda. Şeri-s`q`ruvali, moçkarebuli ayahq`abebi çavtsi şinay gevele. Emibey sqolaşi mivdivar tkmats ar ikneboda, upro s`oora rom vtko sqolaşi mivxors`ebodi. Garets magra tsivi iq`o. Erage tsiv amindi iq`o rom şen it`q`i dünyay axiriavo. Q`inva insan xmalivi hç`rida.

Gzaşi erta namuşav mass`avlebensats şevxdi.

Orivni ŧen it`q`i miyxors`eboditvo. Q`eli gogŧromoda. Gzaŧi s`q`aro iq`o. İk gas`evnaŧin vtkit er q`lurs` s`q`ali davlivot metki, q`elits gogŧromia. S`q`ali dalevaŧin toli peq`ze s`amivda. Vxedav rom, er peq`ze çem çekma çamitsom, imertze qi dedai qaloŧi. Emi danaxaŧin erage sxoprula vikene, javrit ar vitsodi gavtsino, tu vit`iro. Er ŧno makondes çemtav davŧendi. Çemtan namuŧav mass`avlebelma rom ŧamamxeda sitsilit dasust`da. Mitxra gul nu geq`reba, tavze monasul me direkt`or vet`q`i tav movao.

Çarasuza davçi davbrundi, ayahq`abi ŧevtsole, masqan s`evele sqolaŧi.

ცალცალ ადაჰყაბი

ერთხელ დილლაზიადავ სკოლაში წასულელი ვიყავ. გაკვეთილზე ვგიანდებოდივო, ზედ როგო ჩავცი არ ვიცი. ბეთ დილაზე საჭმელაც დრო აღარ მაქონდა. შერი-წყრუვალი, მოჩქარებული ადაჰყაბები ჩავცი შინაა გველე. ემიბეა სკოლაში მივდივარ თქმაც არ იქნებოდა, უფრო წოორა რომ ვთქო სკოლაში მივხორწებოდი. გარეც მაგრა ცივი იყო. ერაგე ცივ ამინდი იყო რომ შენ იტყვი დუნდაა ახირიავო. ყინვა ინსან ხმალივი ჰჭრიდა.

გზაში ერთა ნამუშავ მასწავლებელსაც შევხდი. ორივნი შენ იტყვი მივხორწებოდივო.

ყელი გოგმრომდა. გზაში წყარო იყო. იქ გაწევნაშინ ვთქით ერ ყლურწ წყალი დავლივოთ მეთქი, ყელიც გოგმრომია. წყალი დალევაშინ თოლი ფეყზე წამივდა. ვხედავ რომ, ერ ფეყზე ჩემ ჩექმა ჩამიცომ, იმერთზე კი დედაი კალოში. ემი დანახაშინ ერაგე სხოფრულა ვიქენე, ჟავრით არ ვიცოდი გავცინო, თუ ვიტურო. ერ შნო მაქონდეს ჩემთავ დავშენდი. ჩემთან ნამუშავ მასწავლებელმა რომ შამამხედა სიცლით დასუსტდა. მითხრა გულ ნუ გეყრება, თავზე მონასულ მე დირექტორ ვეტყი თავ მოვაო.

ჩარასუზა დავჩი დავბრუნდი, ადაჰყაბი შევცოლე, მასკან წევლე სკოლაში.

TAYKEŞ AYAQQABILAR

Bir dəfə səhər tezdən məktəbə getməli idim. Dərsə gecikirdim deyə, əyin-başımı necə geyindiyimi heç bilmədim. Heç səhər yeməyini yeməyə də vaxtım yox idi. Ac-susuz, tələsik ayaqqabılarımı geyinib evdən çıxdım. Buna məktəbə gedirəm demək olmazdı, daha doğrusu məktəbə qaçırdım. Hava da çox soyuq idi. O qədər pis hava var idi ki, elə bil dünyanın axırı idi. Şaxta adamı qılınc kimi kəsirdi.

Yolda müəllim yoldaşıma rast gəldim. Hər ikimiz sanki qaçırdıq. Boğazımız qurumuşdu. Yolda bulaq var idi. Ora çatanda dedik ki, heç olmasa bir qurtum su

içək, boğazımız quruyub. Su içəndə gözüm ayağıma sataşdı. Baxıb görürəm ki, ayağımın birinə öz çəkməmi geyinmişəm, o birinə anamın qaloşunu. Bunu görəndə elə vəziyyətə düşdüm ki, hirsimdən bilmədim gülüm, yoxsa ağlayım. Əlacım olsaydı, özüm özümü döyərdim. Müəllimə yoldaşım mənim halımı görüb gülməkdən uğunub getdi. Dedi narahat olma, başına gələni mən direktora deyərəm başa düşər.

Əlacsız qalıb evə qayıtdım, ayaqqabımı dəyişib sonra məktəbə getdim.

M. Naira

14.06.2021